

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ
*II Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених*

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Випуск 2
4 листопада 2022 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2022 рік

Друкується згідно листа Міністерства освіти і науки України «Про проведення міжнародних, всеукраїнських конгресів, форумів, науково-практичних конференцій та семінарів студентів і молодих учених на 2020 рік» (Лист МОН №22.1/10-83 від 19.01.2021) та рішенням Вченої ради факультету дошкільної педагогіки і психології (Протокол №2 від 30.09.2022).

Педагогічний альманах. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика: матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (04 листопада 2022 року). Вип. 2. Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2022. 206 с.

Організаційний комітет:

- Богущ А. М. – дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
- Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
- Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, викладач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
- Булгакова О.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
- Левицька М.І. – методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, що здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і даних несе автор.

Булгакова О. Ю., Саєнко О. Є. Освітнє середовище ЗДО як умова розвитку регуляторних функцій дітей старшого дошкільного віку.....	77
Велічко Г. В. Види насильства над дітьми.....	83
Сторож В. В. STEM – технологія як інноваційний підхід в розвитку дітей дошкільного віку.....	87

Розділ III Особливості інклюзивних підходів

Ковиліна В. Г., Клецко А. Сучані методологічні підходи до корекції аутичних порушень у дітей.....	94
Ковиліна В. Г., Федорова О. Використання зорових реакцій для оцінки психофізичного стану дітей.....	99
Коргун Л. М., Слюсаренко А. Ю. Формування готовності педагогів до роботи у закладах дошкільної освіти в умовах інклюзії.....	104
Коргун Л. М. Махновська К. А. Корекційна робота з усунення дислалії у дітей дошкільного віку.....	112
Літовченко О. В., Собакіна І. В. Логопедична робота з розвитку просодичних компонентів мовлення при дизартрії у дітей 5-6 років.....	123
Літовченко О. В., Філіппович І. І. Формування мовленнєво-рухових процесів у дітей 5-6 років з дизартрією засобами ігрових комп'ютерних технологій.....	133
Tubychko Y. Peculiarities of voice and intonation speech of children with rhinolalia.....	141

Розділ IV. Професійні якості майбутніх фахівців дошкільних закладів

Бабчук О. Г., Видиневичус О.В. Психологічна проникливість: сутність та структура.....	148
Водолазська О. О. Психологічне благополуччя осіб з різним рівнем схильності до самозмінювання.....	153
Кавиліна Г. К. Проблеми вибірковості сприйняття брехні у психології.....	160
Коренблат О. О. Комунікативна толерантність викладача.....	166

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВО-РУХОВИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ З ДИЗАРТРІЄЮ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

**К. пед. наук, доц. О. В. Літовченко
Магістрантка І. І. Філіппович**

Актуальність дослідження полягає в тому, що сьогоднішній міждисциплінарний підхід у вивченні дизартрії у дітей характеризується зв'язком логопедії з іншими науками, такими як: нейрофізіологією, нейропсихологією, психологією розвитку та спеціальною психологією, психолінгвістикою та ін. Цей підхід дає можливість багатофакторно оцінювати стан мовленнєвих і немовних процесів при дизартрії, встановити важливі прояви та особливості мовленнєвих порушень, розкрити присутність стійких зав'язків і залежності між вербальними і невербальними порушеннями (Л.Б. Баряєва, О.С. Бот, О.Є. Грибова, І.Б. Кареліна, Р. І. Лалаєва, Л. В. Лопатіна, Д. Ю. Меньшикова, О. О. Потебня, О. Г. Приходько, Н. В. Серебрякова та ін.).

Таким чином логопедична допомога має потребу в розробці векторів для поглибленого вивчення дітей з дизартрією, формулювання співвідношення та кон'югації. Тому міждисциплінарна, комплексна допомога дітям з дизартрією залишається затребуваною в корекційній педагогіці взагалі, і в логопедії зокрема.

Мета дослідження полягає в формуванні мовленнєво-рухових процесів у дітей 5-6 років з дизартрією, використовуючи ігрові комп'ютерні технології.

Завданнями дослідження визначено:

1) проаналізувати міждисциплінарні наукові концепції, що розкривають найбільш значущі та актуальні напрямки обраної теми та встановити ступінь її вивченості в сучасній теорії та практиці логопедії;

2) систематизувати та розширити діагностичну програму вивчення мовленнєво-рухових порушень шляхом використання сучасних комп'ютерно-апаратних та інформаційно-

технологічних рішень;

3) вивчити варіантні особливості мовленнєво-рухових порушень та встановити їх наявність у дітей 5-6 років із легким ступенем псевдобульбарної дизартрії порівняно з однолітками, які не мають мовленнєвих порушень;

4) теоретично обґрунтувати, розробити та апробувати методику формування мовленнєво-рухових процесів у дітей 5-6 років із легким ступенем псевдобульбарної дизартрії;

5) визначити педагогічні умови формування мовленнєво-рухових процесів у дітей дошкільного віку з дизартрією та оцінити їх ефективність.

Аналіз міждисциплінарних наукових джерел демонструє досить широкий спектр знань проблеми мовленнєвих і рухових процесів у дітей з позицій різноманітних наукових підходів, вікових етапів їх формування, взаємодії в розвитку мовленнєвих процесів з особливості морфологічного дозрівання різних відділів мозку, рухового розвитку, інтеграції мовленнєво-слухової та мовленнєво-рухової систем, сенсорно-перцептивного досвіду [3]; [5]; [8].

Легка ступінь вираженості псевдобульбарної дизартрії виникає в результаті недостатньої іннервації м'язів периферичного артикуляційного апарату на різних етапах розвитку дитини (до-, внутрішньому та в ранньому віці) [2]; [4].

Варіабельність розвитку мовленнєво-рухових процесів у дітей з легким ступенем псевдобульбарної дизартрії потребує подальшої наукової розробки, організації дослідження та виявлення особливостей вербальних і невербальних порушень з метою визначення вираженості їх співвідношення.

Дослідження проводилося на основі двох експериментів: експериментальне вивчення мовленнєво-рухових процесів у дітей з дизартрією та експериментальне дослідження формування мовленнєво-рухових процесів у дітей з дизартрією засобами ігрових комп'ютерних технологій (Delfa 142.2, Inton-M, Habilitylect, Pablo System).

Усі етапи експерименту проходили в Одеському ЗДО «Ясла-садок» №174, комбінованого типу, крім експериментальної, було створено контрольну групу (КГ). До неї увійшли діти

(5-6 років) з нормальним мовленнєвим розвитком – 10 осіб. Ця група була створена для того, щоб провести порівняльний аналіз досліджуваних параметрів (мовленнєво-рухових) у дітей з дизартрією та нормотипічних дітей.

Математичний і статистичний аналіз результатів дослідження дозволив виявити порушення мовленнєво-рухових процесів різного ступеня сполученості та співзалежності.

Аналіз мовленнєво-рухових порушень у дітей з дизартрією свідчить про наявність загальних і специфічних помилок. До поширених помилок відносять недоліки фонетичного оформлення мовленнєвих висловлювань, труднощі в інтонаційних компонентах мовлення, особливості виділення та ідентифікації фонем рідної мови, наявність супутніх симптомів з боку м'язів периферичного артикуляційного апарату.

Результати експериментально-діагностичного дослідження свідчать про необхідність розробки та впровадження методики формування мовленнєво-рухових процесів у дітей з дизартрією.

Дослідження мовленнєво-рухових процесів та аналіз отриманих результатів проводились аналогічно констатувального етапу експерименту, з метою визначення ефективності формувального етапу експерименту.

1 етап містив завдання на вивчення фонетичної сторони мовлення; вимови слів, що відрізняються за складовим складом та; логічного наголосу; сприйняття слів, близьких за звуковим складом; сприйняття складів та фонем. Порівняння основних результатів 1 етапу дослідження на констатувальному і порівняльному етапах експерименту представлено на рис. 1.

Як видно з рис. 1, у дітей з дизартрією відбулися значні позитивні зміни, у 1 завданні на вивчення фонетичної сторони мовлення, у 2 завданні на вивчення вимови слів, що відрізняються за складовим складом. Таж ситуація відбулася із 3 завданням «Дослідження логічного наголосу». Результати дослідження сприйняття слів, близьких за звуковим складом та дослідження сприйняття складів, теж показало істотні зміни. Відносно завдань на визначення сприйняття фонем, то бали також підвищились.

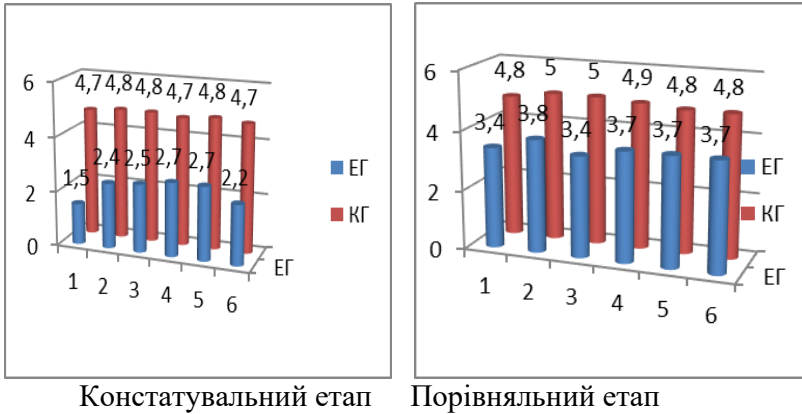

Рис. 1. Порівняння результатів виконання 1 етапу дослідження мовленнєво-рухових процесів у дітей ЕГ та КГ

Все це свідчить про ефективність застосованої методики, оскільки стан мовленнєво-рухових процесів у цій частині дітей ЕГ близький до параметрів вікової норми, що підтверджується порівняльно-статистичними даними. В КГ також відбулись незначні позитивні зміни, при виконанні всіх завдань бали майже підвищились.

Другий етап дослідження мовленнєво-рухових процесів у мовленні був спрямований на: визначення розуміння і використання номінативної лексики в мовленні; розуміння та актуалізацію абстрактних категорій слів; розуміння та актуалізацію семантично споріднених слів; тлумачення слів; синонімію; антонімію. Порівняння отриманих результатів представлені на рис. 2.

Результати представлені на рис. 2 свідчать про високу ефективність застосованої методики щодо дітей ЕГ, зокрема, результати завдання на визначення розуміння і використання номінативної лексики в мовленні підвищились на 1 бал. Результати завдання на розуміння та актуалізацію абстрактних категорій слів теж підвищились. Щодо визначення розуміння та актуалізації семантично споріднених слів, відмічаємо підвищені результати. Також у дітей з ЕГ відбулися покращення в тлумаченні слів; синонімія; антонімія. У дошкільників з дизартрією

на прикладі предметного та предикативного словника сформувалося чітке розуміння та вживання складних прийменників, добір і вживання словотвірних морфем. Покращені показники пізнавальних процесів: уваги, пам'яті, швидкості рухових реакцій на матеріалі логічних завдань. У дітей КГ теж відбулись прогнозовані позитивні зміни.

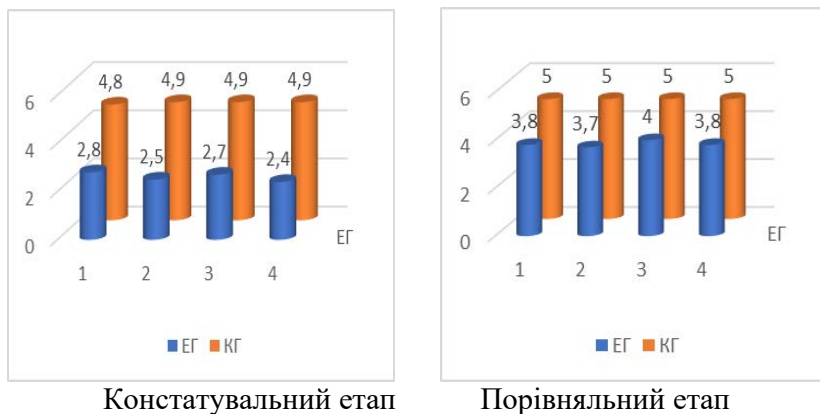

Рис. 2. Порівняння результатів виконання 2 етапу дослідження мовленнєво-рухових процесів у дітей EG та КГ

Третій етап дослідження містив завдання на: прогностичну лексику; розуміння та актуалізацію прийменників; утворення іменників зменшувальними постфіксами; утворення відносних прикметників; утворення префіксальних дієслів. Отримані дані подані на рис. 3.

Отримані дані показали, що за досліджуваним показником, у дітей з дизартрією значно покращилось становище у завданнях на прогностичну лексику, на розуміння та актуалізацію прийменників. Покращення засвідчено і при виконанні завдання на утворення іменників зменшувальними постфіксами. Аналогічна картина склалася і з рештою завдань: на утворення відносних прикметників і на утворення префіксальних дієслів. Отже, за статистичними даними, спостерігається позитивна динаміка в засвоєнні мовленнєво-рухових процесів у цій частині дітей дошкільного віку з дизартрією. Крім збільшення показни-

ків кількісних даних, отриманих у результаті впровадження методики, діти продемонстрували ряд якісних змін: відпрацьовувалися фонетичні структури, які були порушені у вимові звуків; опрацьовано складову будову слів, складних за складовою будовою. Залишаються поодинокі випадки утворення у фразовому мовленні незнайомих за семантикою і складних за складовою будовою слів. Більшість дітей КГ отримали 5 балів, що відповідає мовній та мовленнєвій віковій нормі.

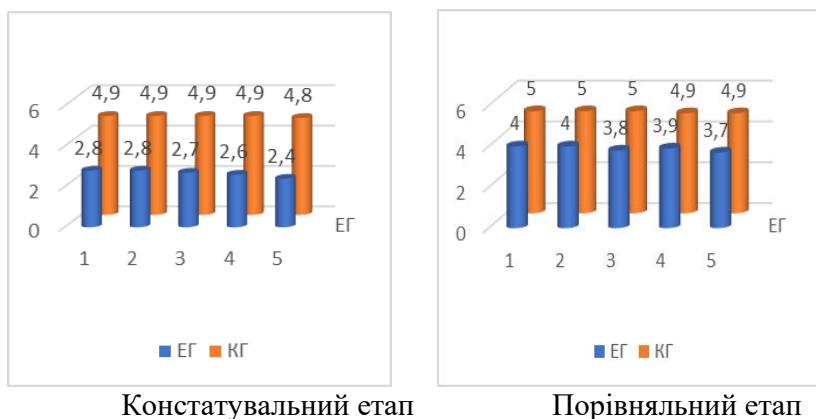
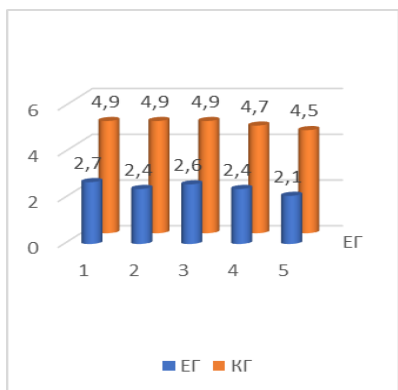

Рис. 3. Порівняльні результати третього етапу дослідження мовленнєво-рухових процесів у дітей EG та КГ

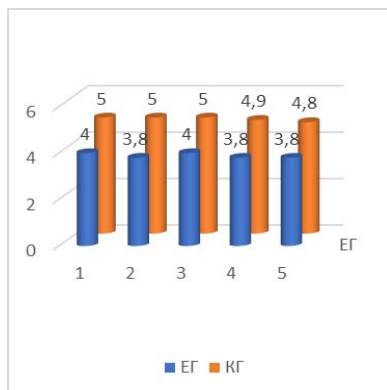
Четвертий етап мав на меті дослідження: відмінкових конструкцій іменників; узгодження числівників та іменників у роді та числі; утворення складних слів; синтаксичних процесів; монологічного мовлення (переказ і визначення ступеня розбірливості). Узагальнені показники 4 етапу дослідження представлені на рис. 4.

Дані подані на рис. 4. доводять, що середній бал у дітей EG за всіма завданнями значно підвищився, так дослідження відмінкових конструкцій іменників показало, що до експерименту середній бал був нижчий, а після - виріс. Узгодження числівників та іменників у роді та числі також виконано на значно кращому рівні. З утворенням складних слів діти EG впорались

краще. Вдосконалилося вивчення синтаксичних процесів (виправлення структури речення) та вивчення монологічного мовлення (переказ). У дітей з дизартрією відпрацьовано навички словозміну та словотворення, засвоєно та правильно інтерпретовано дітьми за допомогою наочного моделювання навички синтаксичного структурування речень. Формуються навички передачі послідовної сюжетної лінії тексту. У переважній більшості дітей КГ при виконанні завдань відзначено хороші зміни.

Констатувальний етап

Порівняльний етап

Рис. 4. Результати виконання 4 етапу дослідження мовленнєво-рухових процесів у дітей ЕГ та КГ

Висновки. За підсумковими аналітичними даними у дітей ЕГ спостерігається позитивна динаміка в засвоєнні досліджуваних вербальних і невербальних процесів. Залишаються певні труднощі у вимові слів зі злиттям приголосних, у словах різної складової будови, насичених відпрацьованими звуками; оволодів навичками флексії та словотворення. Дошкільники правильно добирають і розрізняють прості та складні прийменники на спеціально підбраному лінгводидактичному матеріалі. Відпрацьовано навички синтаксичного формулювання речень у самостійному мовленні. При передачі сюжетної лінії тексту виникають незначні труднощі у вигляді смислового повтору, пропуску подій тощо. Отже, результати експериментального дослід-

дження підтверджують достовірність виконання обраних та апробованих корекційно-розвивальних заходів з дітьми дошкільного віку з дизартрією.

Перспективою подальших досліджень у рамках означеної теми є подальший розвиток методичного апарату вивчення дизартрії у дітей із застосуванням стратегічно нових високотехнологічних технологій формування мовленнєво-рухових процесів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Є.Е. Логопедична робота з формування звуковимови у дошкільників зі стертою дизартрією. *Логопедія сьогодні*. 2008. № 1. С. 50-53.

2. Бабіна Г.В. Структурно-складова організація промови дошкільників. Онтогенез та дизонтогенез: монографія. Київ: «Прометей», 2013. 192 с.

3. Баряєва Л.Б. Порушення рухової сфери у дошкільників із мінімальними дизартричними розладами. *Адаптивна фізична культура*. 2018. № 4. С. 18-20.

4. Белякова Л.І. Дизартрія. Київ: Слово, 2019. 286 с.

5. Гуровець Г.В. До питання діагностики стертих форм псевдобульбарної дизартрії. *Запитання логопедії*. 2018. №3. С. 25-32.

6. Кареліна І.Б. Виявлення дизартрії у дітей раннього віку. *Дошкільна дефектологія*. 2020. №1. С. 4-6.

7. Ларіна Є.А. Дослідно-експериментальне вивчення нейропсихологічних та лінгво-логопедичних особливостей дітей дошкільного віку зі стертою формою дизартрії. *Корекційна педагогіка: теорія та практика*. 2020. №4 (86). С. 16-24.

8. Літовченко О.В. Формування діалогічних умінь у дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні питання гуманітарних наук. Гельветика*. Дрогобич, 2021. №39, Том 2, С.221-228.